

lan statsvetare och nationalekonomer. Ebba Dohlmans bok *National Welfare and Economic Interdependence: The Case of Sweden's Foreign Trade Policy* (Clarendon Press, Oxford, 1989, 254 s) är ett av de försök som gjorts att fylla detta tomrum. Huvudfrågan i boken är sambandet mellan handelspolitik, säkerhetspolitik och neutralitet. Dohlman, fn verksam vid OECD, tar också upp ett stort antal närliggande frågor. Bredden i Dohlmans bok är därför imponerande. Det kan dock redan sägas att detta leder till en alltför ytlig behandling av många frågor.

Det första kapitlet ägnas åt sambandet mellan handelspolitik och nationella säkerhetsintressen. Dohlman betonar att i merkantilismens tankebanor hängde ekonomiska målsättningar väl ihop med säkerhetspolitiska. Ekonomin och utrikespolitiken sågs båda som ett nollsummespel, där den enes vinst automatiskt var den andres förlust. Under liberalismen och den klassiska utrikeshandelsteorin förändrades dock bilden. Det kom att framgå att utrikeshandel kunde ge alla parter vinster. Samtidigt fanns tankar om att med en fri världshandel skulle orsakerna till internationella konflikter försvinna. Så långt är jag också beredd att hålla med Dohlman. Jag reagerar dock mot Dohlmans försök att koppla ihop den realistiska skolan inom statsvetenskaplig forskning med en merkantilistisk syn på världshandeln. Över huvud taget är modern statsvetenskaplig teori bristfälligt beskriven.

I kapitel 1 behandlas också sambandet mellan handelspolitik och välfärd. Dohlmans redogörelse för neoklassisk utrikeshandelsteori har en del brister. På ett utmärkt sätt beskrivs hur en del av de grundläggande argumenten för frihandel förklarades av Smith och Ricardo. På samma sätt som med den statsvetenskapliga teorin missar dock Dohlman den moderna handelsteoretiska utvecklingen. Kanske är det förlåtligt, och rentav förståndigt, att i den här typen av bok bortse från de allra senaste årens teoretiska landvinningar. Men att också bortse från litteraturen om icke-ekonomiska målsättningar, emanerande i tex Bhagwati [1968], är däremot mycket olyckligt. Hon tar tex inte upp den i försvarssamman-

Ebba Dohlman:

National Welfare and Economic Interdependence: The Case of Sweden's Foreign Trade Policy

Internationell politik är sedan länge ett erkänt forskningsområde inom statsvetenskap. En av nationalekonomins äldsta delvetenskaper är internationell ekonomi. Gränsområdet mellan internationell ekonomi och internationell politik är dock ännu relativt outforskat, trots förekomsten av ett stort antal intressanta frågeställningar. Detta gäller inte minst Sverige. Vad jag vet är det bara vid Lunds universitet, som ett organiserat samarbete förekommer kring dessa frågor mel-

hang ytterst viktiga slutsatsen att produktionssubventioner är att föredra framför handelsrestriktioner för att uppnå en viss produktionsnivå av en vara. Slutligen redogör Dohlman i detta centrala inledande kapitel för hur säkerhetsbegreppet i politiska sammanhang kommit att utvidgas till att också omfatta ekonomisk säkerhet för individer. Jag tycker denna diskussion känns onödig. Det finns ändå alltför många frågeställningar av traditionell natur i boken.

I kapitel 2 och 3 diskuteras neutralitetsbegreppet. Dohlmans huvudpoäng är klar och, enligt min mening, övertygande. Neutralitet kräver ett starkt militärt försvar. För att i längden kunna bibehålla militär styrka krävs ekonomisk styrka. Att föra en liberal handelspolitik är nödvändigt för att uppnå ekonomisk styrka. Å andra sidan leder den liberala handelspolitiken till ett minskat oberoende i den meningen att handelsutbytet framför allt sker mellan västländer där de flesta också är NATO-länder. För NATO-länderna finns inte någon motsättning mellan en effektivisering av ekonomin och nationella säkerhetsintressen. Sverige som alliansfritt land har dock, betonar Dohlman, en annan situation. Det finns därför, menar Dohlman, en inbyggd paradox i Sveriges neutralitetssträvanden.

Efter bokens mer teoretiska första del behandlas svensk teko-industri som ett fallstudie i den andra delen. Dohlman motiverar valet av tekoindustrin med denna branschs särskiljande drag. Dessa är av två slag. Långe stod tekoindustrin för en betydande del av industrisysselsättningen i dagens i-länder. På en relativt kort tidsperiod har dock de komparativa fördelarna inom teko-industrin förskjutits till förmån för länder i tredje världen, vars export har ökat kraftigt. Denna utlandsexport har bidragit till utveckling i tredje världen (se Hellvin & Torstenson [1989]). Samtidigt har den dock setts som ett hot i de industrialiserade länderna. I kapitel 4 behandlas hur protektionismen kommit att bli speciellt framträdande inom teko-området. Protektionismen har bl a motiverats med att inhemsk teko-produktion är väsentlig från försvarssynpunkt. När man läser detta avsnitt av bo-

ken får man en viss förståelse för u-ländernas besvikelse på GATT och det internationella handelssystemet. De varor som u-länder har komparativa fördelar i har, som Dohlman framhåller, konsekvent undantagits från den generella handelsliberaliseringen. Ska det internationella handelssystemet vinna trovärdighet i tredje världen måste handeln med teko-varor, skor och jordbruksprodukter liberaliseras inom ramen för GATT.

I kapitel 5 och 6 tar Dohlman upp den inhemska svenska teko-politiken, med betoning på försvarsberedskap. Det här är bokens bästa kapitel. Hon behandlar mycket väl de påfrestningar på Sveriges utlandsrelationer som handelshindren på teko-varor inneburit. Framför allt under Olof Palmes statsministertid lade den svenska regeringen stor vikt vid goda relationer till länder i tredje världen. Detta innebar att Sverige inom internationella organisationer inte sällan ställde sig bakom ekonomiskt orealistiska förslag såsom kraven på en "ny ekonomisk världsordning". Den restriktiva svenska handelspolitiken mot u-länder på teko-området stod därmed i stark kontrast till andra svenska utlandsmålsättningar. De svenska regeringarna hävdade som försvar att ett land som ger ett omfattande bistånd har rätt att vidta den här typen av åtgärd. Detta argument ser varken jag eller Dohlman som moraliskt eller logiskt hållbart.

Låt mig i detta sammanhang passa på att ta upp ett tema som jag tycker är intressant. Ända fram till slutet av 1960-talet visade LO upp en mycket positiv inställning till strukturomvandling och frihandel. I internationellt fackföreningsperspektiv är detta närmast unikt. Orsaken till detta är säkert den svenska politiken där enskilda individer sluppit att betala för strukturomvandlingen. Tyvärr blev inställningen en annan inte bara hos LO, utan också hos de ledande politiska partierna, från 1970-talets början. Målen om en låg arbetslöshet och hög tillväxt kom att ersättas med målsättningar om en tryggad sysselsättning på befintliga arbetsplatser.

Dohlman reser frågan om beredskapsargumentet för teko-industrin är hållbart. I boken ges inget definitivt svar, men för-

fattaren antyder att argumentet inte är hållbart. Till att börja med tycks det svenska klädinnehavet räcka cirka två år. För det andra tycks man i den officiella politiken ha glömt bort att kläder inte kan tillverkas utan tyger. Dohlman tar också upp hur Överstyrelsen för ekonomiskt försvar ser på den svenska försvarsberedskapen. Från ÖEF är domen mot den förda politiken hård. ÖEF slår fast att alltför mycket resurser har tillförts tekoindustrin i förhållande till andra branscher. Vad Dohlman framför allt ser som allvarligt är den sammanblandning av industri- och försvarspolitiska ambitioner som framförallt de borgerliga regeringarna gjorde. Uppenbarligen tycks socialdemokratin vilja förändra detta. Regeringens nytänkande har dock ställt till det för Dohlman. I oktober 1988 lade regeringen fram förslag om avskaffande av de icke-tariffära handelshindren på tekoområdet. Dohlman har, förståeligt nog, inte hunnit analysera den nya politiken. Den kommenteras dock kortfattat i en *Author's note*.

Sammanfattningsvis: Boken behandlar intressanta frågeställningar. Detaljbeskrivningen av den svenska politiken är mycket bra. Bredden i frågeställningar är dock alltför stor för att tillåta en djupare analys. Detta är synd, men man kan hoppas att någon annan fortsätter där Dohlmans analys tar slut. De frågeställningar som hon tar upp är viktiga, och behovet av samhällsvetenskapliga behandlingar

stort. En fråga som jag ställer mig är om inte resursslöseriet inom det ekonomiska försvaret borde fungera som en tankeställare för nationalekonomiskt skolade personer. Den svenska försvarsdebatten är mycket dualistisk. Där finns fredsrörelsen, med sin orealistiska syn på fred och säkerhet. En seriös analys av den säkerhetspolitiska situationen i norra Europa leder obönhörligen till slutsatsen att ett starkt svenskt försvar fungerar stabiliserande. De som i den svenska debatten förstår detta kräver dock ständigt mer pengar till försvaret, utan att ifrågasätta om resursallokeringen inom totalförsvaret idag är effektiv. Slöseriet inom det ekonomiska försvaret, sommarens militära reseskojeri och det ineffektiva utnyttjandet av värnpliktiga i armén antyder att så inte är fallet.

Fil kand **JOHAN TORSTENSSON**
Nationalekonomiska institutionen
Lunds universitet

Referenser

- Bhagwati, J N, [1968], "The Theory and Practice of Commercial Policy; Departures from Unified Exchange Rates". *Special Papers in International Economics*, No 8, Princeton: Princeton University Press.
- Hellvín, L & Torstensson, J, [1989], "Internationell handel och ekonomisk utveckling i tredje världen". *Ekonomisk Debatt*, Årg 17, Nr 3.